

3. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πρώτη φορά που γίνεται συζήτηση για την ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα και επίσημη πρόταση για την ίδρυση ειδικών σχολείων είναι στα πορίσματα του πρώτου Ελληνικού εκπαιδευτικού συνεδρίου 31/3 - 4/4 του 1904. Στη συνεδρίαση της 2/4/1904 στο τμήμα στοιχειώδους εκπαίδευσης ο εισηγητής Θεμιστοκλής Μιχαλόπουλος στο η' εδάφιο ανακοινώνει:

«Θεωρείται αναγκαία η ίδρυσις σχολείων:

α'. τυφλών, β'. κωφάλαων γ'. ηλιθίων δ'. ηθικώς διαστρόφων παιδων»⁶²

Το ίδιο εισηγείται δέκα χρόνια αργότερα το γραφείο υγιεινής του υπουργείου Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαίδευσης:

«είνε ανάγκη να ιδρυθούν και παρ' υμίν ειδικά σχολεία δια τους βραδύνοας, τυφλούς και κωφαλάλους».

Παρόλα όσα προτείνουν όμως οι προαναφερθείσες εισηγήσεις το - κατά τ' άλλα καινοτόμο - νομοσχέδιο του 1913 για την επιβολή της υποχρεωτικής φοίτησης προτείνει την απαλλαγή από αυτή, για προφανείς λόγους⁶³, για τους εξής:

«τους φρενοπαθείς και ηλιθίους και τους μήπω ωρίμους προς μαθητείαν».

Ο πρώτος ελληνικός νόμος που αφορά άτομα με Μειονεξίες και Αναπηρίες (ΜκΑ) είναι ο νόμος *Περί αλητείας και επαιτείας* (1681 22/1/1919), που ψηφίστηκε ομόφωνα από όλα τα κόμματα. Κατ' αυτόν επιβαλλόταν ποινή 1000 δραχ. και φυλάκιση τριών μηνών σε όσους εκμεταλλεύονταν ανάπηρα άτομα με σκοπό την επαιτεία⁶⁴.

Αντίστοιχα ο πρώτος ελληνικός νόμος που αφορά την ειδική εκπαίδευση είναι ο νόμος 4397 24/8/1929 που στο κεφ. Ε' Άρθρο 11 παράγραφος 1, αναφέρει:

⁶². Δημαράς. Α. (1983), ό.π

⁶³. Λέφας. Χ. (1942), «Ιστορία της Εκπαίδευσης», Ο.Ε.Σ.Β., Αθήνα, σελ 54

⁶⁴. Ν. 1681/22/1/1919 ΕΦ.Τ.Κ./Α.Φ. 14

«Μετά γνωμοδότησιν του Εποπτικού Συμβουλίου και προτάσσει του Εκπαιδευτικού δύναται το Υπουργείον να κανονίση ιδίαν διδασκαλίαν δια τους πνευματικώς ανωμάλους παίδας δημοτικού τινός σχολείου ή να καταρτίση χάριν αυτών ιδίαν τάξιν ή και ίδιον σχολείον, εάν υπάρχη τοιούτων επαρκής.

Κατά τον αυτόν τρόπον δύναται το Υπουργείον να ίδρυση και υπαίθρια σχολεία χάριν των ασθενών παίδων»⁶⁵.

Οχτώ χρόνια αργότερα ο Α.Ν. 453 30/1/1937, **Περί ιδρύσεως σχολείου ανωμάτων παίδων** ... μετά από υπουργική απόφαση έδινε το δικαίωμα ίδρυσης ειδικού δημοτικού σχολείου και ειδικών τάξεων στην Αθήνα και την επαρχία⁶⁶. Το αξιοσημείωτο σ' αυτόν είναι πως καθορίζει για πρώτη φορά ότι:

«Δια την λειτουργίαν των ανωτέρω σχολείων αποσπώνται μέχρι τριών δι' έκαστον λειτουργοί της δημοτικής ή της μέσης εκπαιδεύσεως».

Ο Α.Ν. 726 15/6/1937 **Περί συγχωνεύσεως του οίκου κωφαλάων Χαραλάμπους και Ελένης Σπηλιοπούλου μετά του Εθνικού Οίκου Κωφαλάων** προσδιορίζει το καθεστώς συγχώνευσης των δυο ιδρυμάτων κωφών σε ένα, με τίτλο « Εθνικό Ίδρυμα Προστασίας Κωφαλάων »⁶⁷. Το ίδρυμα αυτό λειτούργησε και συνεχίζει να λειτουργεί υπό τον άμεσο έλεγχο και την εποπτεία του υπουργείου Υγείας.

Στο ίδιο ΦΕΚ/228 που δημοσιεύεται ο παραπάνω νόμος δημοσιεύεται και το **Περί εκτελέσεως του υπ' αριθ. 453/1937 Αναγκαστικού Νόμου** με το οποίο καθορίζονται λεπτομερώς τα της λειτουργίας του σχολείου και για πρώτη φορά καθορίζεται στη χώρα η κατηγοριοποίηση των μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΙΔ.Ε.Α.), ο τρόπος εγγραφής τους στο σχολείο και ένα τυπικό περίγραμμα αναλυτικού προγράμματος.

⁶⁵. Ν. 4397/ 24/ 9/1929 ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ. 309

⁶⁶. Α.Ν. 453/ 30/1/1937 ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ. 28

⁶⁷. Ν. 726/ 15/6/1937/ ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ. 228

Η τελική μορφή του παραπάνω νόμου διαμορφώνεται με τον Α.Ν. 1049/ 27/1/1938 **Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Α.Ν. 453/1937** και το Β.Δ. ΦΕΚ/170/ 2/5/1939 **Περί εκτελέσεως του υπ' αριθ. Α.Ν.1049/1938 περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Α.Ν. 453/1937** , όπου το σχολείο ονομάζεται «Πρότυπον Ειδικόν Σχολείον» και καθορίζονται τα πλαίσια της λειτουργίας του καθώς και ο τρόπος επιλογής του προσωπικού⁶⁸. Το σχολείο αυτό είναι και το πρώτο επίσημο δημόσιο ελληνικό ειδικό σχολείο⁶⁹.

Εδώ ακριβώς στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα των μαθημάτων φαίνεται να επιβάλλεται η διδασκαλία της γυμναστικής για 12 ώρες και στις τρεις βαθμίδες (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9). Είναι η πρώτη φορά που γίνεται αναφορά για ειδική φυσική αγωγή.

Ο νόμος 1890/ 1/8/1951 **Περί προστασίας και αποκαταστάσεως των τυφλών** καθορίζει για πρώτη φορά στην Ελλάδα τον τρόπο κατηγοριοποίησης των τυφλών και μερικώς βλεπόντων. Ακόμα, θεσπίζει την υποχρεωτική εγγραφή των παιδιών σε σχολεία τυφλών και ορίζει τα της επαγγελματικής τους αποκατάστασης και περίθαλψης. Τέλος, θεσπίζει και τη σύσταση του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών υπαγομένου στο υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας⁷⁰.

Ως συνέχεια του Ν.Δ. 3635/ 16/11/1956, **Περί αναγνώρισεως ως ισοτίμων προς δημόσια ιδιωτικών σχολείων στοιχειώδους εκπαιδεύσεως δια βαρηκόους ή κωφούς μαθητάς, καθορισμού του προγράμματος μαθημάτων τούτων και κρατικής ενισχύσεώς των**⁷¹, θεωρείται ο νόμος 4466 /10/5/1965, **Περί αναγνώρισεως ως ισοτίμου προς τα δημόσια σχολεία Μέσης Εκπαιδεύσεως του υπό του Προτύπου Ειδικού Εκπαιδευτηρίου ιδρυθέντος ιδιωτικού Γυμνασίου Κωφών και Βαρηκόων Παίδων**⁷².

⁶⁸. Α.Ν. 1049/ 27/1/1938 ΑΦ.24

⁶⁹. Ιμβριώτη. Ρ. (1939), ό. π

⁷⁰. Ν.1894/ 1/9/1951/ ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ. 212

⁷¹. Ν.Δ. 3635/ 16/11/1956/ ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ 281

⁷². Ν. 4466/ 10/5/1965 / ΕΦ.Τ.Κ./ Α.Φ. 82

Μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου συστήνονται δυο επιτροπές παιδείας, το 1958 και το 1970, και για πρώτη φορά γίνεται επίσημα λόγος για ειδική αγωγή. Προγραμματίζεται η ίδρυση του γραφείου ειδικής εκπαίδευσης στο υπουργείο Παιδείας. Ουσιαστικά μέχρι τη δεκαετία του 1970 έχουμε μια πενία νομοθετικής δράσης σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης. Η μόνη εξαίρεση είναι δυο νομοθετικά διατάγματα που αφορούν όμως - και τα δυο - μια ειδική περίπτωση νομοθετικής κατοχύρωσης ενός ιδιωτικού ειδικού σχολείου.

Με την υπουργική απόφαση 101491/ 1/8/1969 πραγματοποιείται η ίδρυση του γραφείου ειδικής αγωγής. Την ίδια χρονιά καλούνται και οι πρώτοι 50 δάσκαλοι για μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή στο Μ.Δ.Δ.Ε.

Το Ν.Δ. 1222/ 31/8/1972, **Περί μετεκπαίδευσης του εκπαιδευτικού προσωπικού Δημοτικής Εκπαίδευσης και αναδιοργάνωσης του Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης**, καθορίζει πλέον νομοθετικά τη λειτουργία του διδασκαλείου, στο οποίο όμως η μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή γίνεται διετής από το ακαδημαϊκό έτος 1975 – 1976.

Η θέση της ειδικής εκπαίδευσης σήμερα στην Ελλάδα, από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα, εκτιμάται κυρίως μέσα στο γενικό πνεύμα που η πολιτεία την προσδιορίζει και την αποδέχεται. Συγκεκριμένα, στο δεύτερο μέρος του Ελληνικού συντάγματος του 1975, στο κεφάλαιο των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, στο άρθρο 15 παράγραφος 2 και 4 αναφέρεται:

§2. «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους, έχει δε ως σκοπόν την ηθικήν, πνευματικήν και φυσικήν αγωγήν των Ελλήνων, την ανάπτυξιν της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως και την διάπλασιν αυτών ως ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών...»

§4. «Πάντες οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας καθ' όλας τας βαθμίδας αυτής, εις τα κρατικά εκπαιδευτήρια.

Το κράτος ενισχύει τους διακρινόμενους, ως και τους δεομένους αρωγής ή ειδικής προστασίας σπουδαστές, αναλόγως προς τις ικανότητες αυτών ».

Δεδομένο είναι ότι γίνονται νόμοι όλες οι διεθνείς συμβάσεις, διακηρύξεις και αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που ενσωματώνονται στο εσωτερικό δίκαιο με απόφαση της βουλής υποχρεωτικά.

Μετά τη λειτουργία του συντάγματος του 1975 ψηφίστηκαν οι παρακάτω νόμοι και εκδόθηκαν αντίστοιχα τα παρακάτω Π.Δ. και υπουργικές αποφάσεις:

α) Νόμοι

1. Ο νόμος 227 / 4/12/1975 **Περί παρά τω Μαρασλείω Διδασκαλείω Δημοτικής Εκπαιδύσεως μετεκπαιδύσεως εις την ειδική αγωγή.**
2. Ο νόμος 963 / 1979 **Περί επαγγελματικής αποκαταστάσεως αναπήρων και εν γένει ατόμων μειωμένων ικανοτήτων.**
3. Ο νόμος 1143 / 31/3/1981, παράγραφοι 17, 20, και 22, **Περί ειδικής αγωγής, ειδικής επαγγελματικής εκπαιδύσεως, απασχολήσεως και κοινωνικής μερίμνης, των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων.** Στο κεφ. Α, αρθρ. 1, οριοθετώντας το σκοπό της ειδικής αγωγής, στην ουσία εκφράζει την επικρατούσα από τους συντάκτες του αντίληψη για το θέμα αυτό, παράλληλα όμως αποδεικνύει την πηγή προέλευσής του που είναι κάποια αγγλικά και αμερικάνικα μοντέλα. Από την χρησιμοποιηθείσα όμως ορολογία φαίνεται ότι είναι της προηγούμενης δεκαετίας. Ίσως αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι χρειάστηκαν πέντε χρόνια για να συνταχθεί και οι συντάκτες του δεν είχαν υπόψη τους ερευνητικά δεδομένα που να δίνουν μια σαφή εικόνα της πραγματικότητας.

4. Ο νόμος 1304 / 7/12/1982 **Για την επιστημονική – παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη γενική και στη μέση Τεχνική – Επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.**
5. Ο νόμος 1566 / 30/9/1985 **Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.** Το κεφ. Ι. αποτελεί την πιο ώριμη και περιεκτική νομική κατασκευή που αναφέρθηκε μέχρι τότε στην ειδική αγωγή αφού την συμπεριλάμβανε σε ένα γενικό νόμο πλαίσιο για την εκπαίδευση μη διαχωρίζοντάς την από την γενική εκπαίδευση.
6. Ο νόμος 1771 / 19/4/1988 **Ρύθμιση εκπαιδευτικών θεμάτων** , άρθρα 14 και 18.
7. Ο νόμος 1894 / 27/8/1990 **Θέματα Ειδικής Αγωγής : Θέσπιση του Υπηρεσιακού και Πειθαρχικού Συμβουλίου Ειδικού Προσωπικού Ειδικής Αγωγής, (ΥΠΣΕΠΕΑ), κλπ,** άρθρο 8.
8. Ο νόμος 1943 / 11/4/1991 **Περί εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοικήσεως κλπ,** άρθρο 66.
9. Ο νόμος 1946 / 14/5/1991 **Γενικά αρχεία του κράτους και άλλες διατάξεις,** άρθρο 46.
10. Ο νόμος 2009 / 1992 ΦΕΚ.18 **Χαρακτηρισμός του προσωπικού ειδικών κλάδων ως εκπαιδευτικού,** άρθρο 9
Ο νόμος 2817 / 14/3/2000 **Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις.**

β) Προεδρικά Διατάγματα

1. Το Π.Δ. 147/ 15/3/1976 με το οποίο ιδρύεται η Διεύθυνση ειδικής αγωγής στο υπουργείο Παιδείας.
2. Το Π.Δ. 603/ 21/9/1982 το οποίο αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα διευθέτησης των οργανωτικών και λειτουργικών σχέσεων μέσα στις μονάδες ειδικής αγωγής.
3. Το Π.Δ. 137/ 11/5/1983 με το οποίο ιδρύεται η Ειδική Σχολή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Καλλιθέας.
4. Το Π.Δ. 605/ 21/9/1983 που αναφέρεται στην « Κατανομή θέσεων κατά κλάδους και Υπουργεία αρμόδια για τα εκπαιδευτήρια και λοιπές μονάδες ειδικής αγωγής και τους σχολικούς ψυχολογικούς σταθμούς ».
5. Το Π.Δ. 472 /1983 που αναφέρεται στη συγκρότηση των ιατροπαιδαγωγικών διαγνωστικών ομάδων από το νομάρχη σε συνδυασμό με την ερμηνευτική του εγκύκλιο Στ.5 /69/ 19/12/1983.
6. Το Π.Δ. 188 / 26/4/1985 , άρθρο 5, το οποίο αναφέρεται στην «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα των σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης».
7. Το Π.Δ. 172/ 10/5/1986 με το οποίο καθορίζεται το «Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα γυμνασίων και λυκείων ειδικής αγωγής».
8. Το Π.Δ. 240 / 24/5/1988 που αναφέρεται στα γνωμοδοτικά συμβούλια πρωτοβάθμιας - δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής.
9. Το Π.Δ. 238 / 25/5/1988 , άρθρο 13, που αναφέρεται στη διενέργεια γενικών εξετάσεων, τον ορισμό βασικών μαθημάτων και τη διαδικασία επιλογής σπουδαστών για τις σχολές και τα τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σ' αυτό γίνεται αναφορά και χαρακτηρισμός των « φυσικώς αδυνάτων » υποψηφίων.

10. Το Π.Δ. 293/ 21/6/1988 που αναφέρεται στη μετατροπή των κατωτέρων τεχνικών και επαγγελματικών σχολών του Εθνικού Ιδρύματος Αποκαταστάσεως Αναπήρων σε Τ.Ε.Σ. ειδικής αγωγής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
11. Το Π.Δ. 71 / 7/2/1989 με το οποίο αυξήθηκαν οι θέσεις των συμβούλων ειδικής αγωγής από 8 σε 16.
12. Το Π.Δ. 115/ 14/2/1989 που αναφέρεται στις «Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». Στο άρθρο 11 αναφέρεται στις μεταθέσεις σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (Σ.Μ.Ε.Α).
13. Το Π.Δ. 149/ 30/4/1991 το οποίο αναφέρεται στη «Συγκρότηση και αρμοδιότητες του Υπηρεσιακού και Πειθαρχικού Συμβουλίου του Ειδικού προσωπικού Ειδικής Αγωγής ».
14. Το Π.Δ. 239/ 21/6/1991 με το οποίο ιδρύεται Τ.Ε.Σ ειδικής αγωγής κωφών – βαρηκόων Θεσσαλονίκης.
15. Το Π.Δ. 462/ 1991 με το οποίο καθορίζονται τα της αξιολόγησης και της ενισχυτικής διδασκαλίας των μαθητών των δημοτικών σχολείων.
16. Το Π.Δ. 367 / 15/9/1993, άρθρο 35, που αναφέρεται στην προαγωγή – επανεξέταση των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Για μια βαθύτερη και σε συνολικό επίπεδο μελέτη παραθέτουμε το συγκριτικό ΠΙΝΑΚΑΣ 4 με τη βασική νομοθεσία που βρίσκεται σε ισχύ στις χώρες μέλη της Ε.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΒΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΕΑΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΧΩΡΑ	ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ
B	Σύνταγμα της 15ης Ιουλίου 1988 Νόμος 29ης Ιουνίου 83 Βασιλικό Διάταγμα Ιουλίου 1984	3 κοινοτικά Υπουργεία (NL,F και D)
DK	1969 Μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης Νόμος του 1975	Υπουργείο Παιδείας Κομητείες Δήμοι (Folkeskole)
D	Θεμελιώδης Νόμος για την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ομοσπονδίας και των Lander	Εποπτεία από το κράτος 16 Lander
EL	Σύνταγμα Νόμος 1566/1985 Νόμος 2817/2000	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων 54 Νομοί
E	Σύνταγμα Γενικός Νόμος για την εκπαίδευση 1970 Ley Organica de Ordenacion General del sistema Educativo (LOGSE) 13/9/1990	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Επιστημών 17 Αυτόνομες Περιοχές
F	Νόμος της 10ης Ιουλίου 1989 περί προσανατολισμού στην εκπαίδευση	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας 27 Πρυτάνεις
IRL	Irish School Attendance act 1926	Υπουργείο Παιδείας
I	Νόμος του 1968 Νόμος 517 της 4ης Αυγούστου 1977 Νόμος 148 της 5ης Ιουνίου 1990	Υπουργείο Δημόσιας Παιδείας
LUX	Σύνταγμα Κανονισμός του Μεγάλου Δουκάτου 22/10/1976 Νόμος της 21ης Μαΐου 1979 Νόμος της 4ης Σεπτεμβρίου 1990	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
NL	Σύνταγμα Νόμος για τη στοιχειώδη εκπαίδευση(WBO)	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
P	Οργανικός Νόμος του Ιανουαρίου 1987 Διάταγμα του Οκτωβρίου 89	Υπουργείο Παιδείας
UK	Βλέπε: Αγγλία και Ουαλία Σκωτία Βόρειος Ιρλανδία	
Αγγλία και Ουαλία	Education Act του 1944 Education Act αριθ.2 του 1986 Education Reform Act 1988	Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών LEA (117 local education authorities)
Βόρεια Ιρλανδία	Education Reform Order 1989	Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών
Σκωτία	Νόμος του 1988	Scottish Office Education Department

ΠΗΓΗ: Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992), « Έκθεση της επιτροπής για την πρόοδο της εφαρμογής της πολιτικής ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα εντός των κρατών μελών », Βρυξέλλες

Στον παραπάνω πίνακα η διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης σε σχολείο καθώς και η κατανομή στα επίπεδα εκπαίδευσης προβάλλονται όπως ισχύουν στα 12 κράτη μέλη. Η υποχρεωτική φοίτηση σε σχολείο κυμαίνεται από 9 έως 12 έτη και παρουσιάζει χαρακτηριστικές διαφορές εντός των κρατών μελών.